

израде. Већина ових заставица зависна је од орнаментике цетињских инкунабула и првих влашких штампаних издања, радова познатог штампара јеромонаха Макарија. Прве две књиге богато су украшене иницијалима који су такође стилски различити: витке фигуре слова са границима ренесансне стилизације (у *Литургији*) и крупна слова обликована густим преплетом јужнословенског типа (у *Псалтиру*). *Молишвеник* има сасвим скроман украс од две заставице. Орнаментика је изведена у техници дрвореза и отиснута је у црвеној и црној боји.

Филигранолошки опис горажданских књига урадио је Радоман Станковић. Хартуја горажданских издања датирана је на основу четири врсте водених знакова и на основу њихових типова и варијанти: *кардиналски шешир*, *гујла кошва* у *крућу са звездом*, *лук са стрелом* и *чизма са мамузом и бичем*, са контрамаркама и иницијалима, или без њих. Компаративни материјал који је коришћен као идентична и врло слична паралела за датирање хартије на којима су штампане књиге Горажданске штампарије, узет је из следећих збирки: Хиландара, Пећи, Дечана, манастира Никољца, манастира Крке, Дубровачког архива, Музеја Српске православне цркве у Београду и из збирки Софије и Букурешта. Коришћена су и издања Божицара Вуковића Подгоричанина, где се показало

да је и ова хартија из исте венецијанске фабрике, само су различите серије производње.

И на крају, Лазар Чурчић даје историјат Горажданске штампарије у Трговишту, у Румунији. Штампарија у Румунији, радила је од 1544. године. Румунски историчари сматрали су да је у штампарији коју је донео из Србије радио штампар Димитрије, који је 1539. године у манастиру Грачаница одштампао само једну књигу – *Окшоих осмојласник*. Српски историчари сматрају да је у штампарији радио Димитрије Љубавић, унук Божицара из Горажда. У Трговишту је Димитрије Љубавић, 1545. године завршио штампање *Молишвеника (Требника)* и, 1547. године *Ајосцола* у две варијанте, једну за Румуне, а другу за Молдавце. Словима штампарије Љубавића штампао је, 1550. године у Трговишту ђакон Кореси *Триод цветни*, а потом и друге књиге. Од штампарије Димитрија Љубавића у Трговишту настављено је без прекида штампање румунских књига.

На крају овог прегледа можемо да закључимо да је пројекат *Горажданска штамарија 1519–1523* заиста неопходан допринос историји старог српског штампарства. Иако до сада није било монографије о Горажданској штампарији и њеним издањима, сматра се да је тај пропуст надокнађен овом изузетном и исцрпном књигом.

Мр Драгана Милуновић
Народна библиотека Србије
dragana.milunovic@nb.rs

Замишљена једнакост наспрам стварне ускраћености

Dejns-Džouns, Kortni. *Unapređenje bibliotekih usluga za osobe s invaliditetom*. Prevela Dragana Milunović. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009.

У текућој издавачкој продукцији Народне библиотеке Србије, ове године, нашла се књига која се бави представљањем начина на који се данас библиотеке у свету баве унапређивањем библиотечких услуга за особе са инвалидитетом.

С обзиром да потреба за информисаношћу представља растућу потребу свих људи, и да је равноправан приступ информацијама једно од темељних начела модерног друштва, избор редакције *Савремене библиотеке* да у своју едицију уврсти књигу која се бави унапређивањем могућности особа са инвалидитетом да користе услуге библиотека, представља један од пионирских покушаја да се искуства других земаља, како развијених, тако и земаља у развоју, у овој области пренесу и код нас. У том смислу, основну поруку редакције, комплементарну са поруком коју шаљу аутори текстова овог зборника, окупљени из разних земаља света, могуће је схватити као захтев за одлучним развијањем библиотекарства за особе са инвалидитетом, кроз савремену теорију и праксу.

Потешкоће са којима се суочавају особе са инвалидитетом приликом коришћења библиотека, као и њихови даваоци услуга, у овој књизи су посматране са разноврсних аспеката, тако да књига представља мултидисциплинарну студију, значајну за целовито разумевање проблема са којима се суочава ова категорија корисника и друштво уопште.

Аспектом развоја нових технологија и алтернативних формата публикација прилагођених потребама корисника

са различитим врстама инвалидитета баве се поглавља „Унапређивање библиотечких услуга за особе са потешкоћама у читању: улога технологија у јавним библиотекама“, „Библиотечке услуге за особе с посебним потребама: пример слепих и слабовидних особа“, „Прилагођавање технологија за особе с физичким инвалидитетом и коришћење информационих и комуникационих технологија“.

Могућностима обезбеђивања финансијских средстава, бесплатних и јефтених извора за библиотеке које пружају услуге особама са инвалидитетом, баве се поглавља „Проналажење средстава за унапређивање услуга“, као и „Јефтине/бесплатни начини да се услуге унапреде одмах“.

Зборник нам представља достигнућа и искуства како развијених земаља (Аустралија, САД, Велика Британија), тако и неразвијених (Нигерија). У поглављу „Особа са инвалидитетом у земаљама у развоју“, представљени су проблеми са којима се сусрећу корисници нигеријских високошколских библиотека, као и иницијативе у вези са унапређивањем библиотечких услуга у овој земљи.

Значајно заступљени аустралијски стручаци у својим радовима су посветили пажњу представљању и евалуацији различитих пројеката које су у тој земљи покренуле владине и невладине организације, као и прописима који регулишу област изједначавања права особа са инвалидитетом у вези са коришћењем библиотечких услуга и шире.

Значајан допринос аутора из Јужне Кореје је у компаративној анализи правне регулативе у овој области у земљама које имају развијено законодавство. Посматрани су, анализирани и упоређивани амерички, аустралијски, јужнокорејски и дански *Акти о забрани дискриминације особа са инвалидитетом*, као и низ других званичних докумената који доносе норме у области инвалидитета. Друштво у којем живимо, истичу и најразвијеније земље света, у раскораку је између замишљеног идеала међусобне једнакости свих његових грађана и слике животних услова који за велики део тих грађана представљају тешку реалност.

Сви текстови у зборнику садрже и социолошки и психолошки поглед на проблеме са којима се сусрећу корисници са инвалидитетом, са посебним акцентом на значај обучености библиотекара за рад са њима. У том смислу, заједнички закључак свих аутора је да је један од незаобилазних професионалних задатака библиотекара да неутралише негативне психолошке последице инвалидитета. То свакако захтева одређена знања и вештине који, према ауторима текстова, морају бити стандардизовани и поставити предмет професионалне обуке. Такође, порука коју шаљу аутори радова у зборнику јесте да, уз познавање и поштовање правила у приступу корисницима, постоји наглашена потреба за разумевањем шире проблематике инвалидитета од библиотекара. У садејству ова два фактора,

могуће је решити највећи број проблема који настају у приступу корисницима.

Најзад, аутори закључују да је развој библиотекарства за особе са инвалидитетом, као теорије и као праксе, у модерном информатичком друштву постао израз нужности. Тај развој, плански и спонтани, више него икада представља покретачку снагу и извор наде за један велики (и растући) проценат човечанства који се налази на маргини друштвених збивања. Он почива пре свега на развоју нових технологија и обучавању како библиотекара, тако и корисника за њихову употребу, и на дигитализацији збирки намењених овој категорији корисника. У том процесу могу узети учешћа сви типови библиотека и тиме битно утицати на смањење сегрегације и уклањање неравноправног положаја особа са инвалидитетом у односу на остале кориснике библиотека.

Снажан хуманистички подтекст, као и уверење аутора, преводиоца и редакције едиције *Савремена библиотека да Унапређивање библиотечких услуга за особе са инвалидитетом* може да донесе добробит онима који за оваквом литературом имају потребу, стоји као основна препорука библиотекама, али и свим институцијама добре воље које имају интерес у библиотекарству, да пођу путем разумевања потреба особа са инвалидитетом да постану образовани, корисни и прилагођени чланови друштва и да им на том путу пруже сву могућу помоћ.

Александар Радовић
Библиотека Матице српске, Нови Сад
aradovic@yahoo.com

УДК у теорији и пракси

Булајић, Весна. *УДК у теорији и пракси: приручник за библиотекарe*. Београд: Hesperiaed, 2009.

Из овог „приручника за библиотекарe“, како стоји у поднаслову књиге, стручна јавност је у прилици да добије прецизне информације о једној од најкориснијих „алатки“ за библиотекарe – УДК таблицама. Ауторка је Универзалну децималну класификацију и публикације по њој садржински систематизоване, дефинисала на самом почетку.

Представљена је повест „бројева за означавање појмова“ од времена Француза Мари Ампера (1775–1836) и Мелвила Дјуија (1851–1931). Наводи се, даље, да под покровитељством *Међународној библиографској инститиуцији* у Бриселу, Белгијанци Пол Отле и Анри Ла Фонтен стварају од 1895. до 1914. године „базу података“ од 11 милиона картица. Њихов *Приручник за универзални библиографски каталог* (1905) садржао је око 33.000 бројева са 10.000 подела. Институција која је промовисала библиографски рад и класификационе системе мењала је, у међувремену, и називе (*Међународни библиографски инститиути*, *Међународна федерација за документацију*) и државе у којима је деловала (Француска, Белгија), до УДК конзервацијума, деведесетих година.

Каталогско-библиографски рад, везан за класификационе схеме, са мање или више модификација у односу на светске токове, пратиле су и бивша СФРЈ и Србија. Посебан акценат Весна Булајић ставља на примену УДК система у Ср-

бији (и Југославији). Пре поглавља о стручним каталозима српских (и југословенских) библиотека, ауторка даје кратки преглед историјата класификације по систему Универзалне децималне класификације.

У Југославији је Универзална децимална класификација почела да се примењује тек од педесетих година, мада је још 1929. године Марија Илић-Агапова писала о примени „десетеричног система“ који користе америчке библиотеке. Ауторка *УДК у теорији и пракси* детаљније наводи одлуке домаћих културних установа када је примена УДК у питању. Оснивањем Југословенског библиографског института (1948) почиње систематски рад на библиографској теорији и пракси у СФРЈ, а све публикације деценијама пописиване (*Серија А, Б, Ц*), „сложене“ су по систему УДК. На крају првог дела књиге, ауторка бележи да су у српском библиотекарству у употреби *Измене и дојуне УДК* (2003) и *Рејсислар стручних појмова* (2004).

Други део библиотекарског приручника Весне Булајић, под насловом „Основне карактеристике УДК и метод примене“, анализира елементе „система УДК“: главне и помоћне таблице, опште и специјалне помоћне бројеве и формирање „сложеног УДК броја.“ Такође, детаљно анализира употребу и бројева за време, облик и личне карактеристике.